

S. MARIA CHRAPEK

ROLA RODZIN ZAPRZYJAŻNIONYCH
W PROCESIE WYCHOWANIA
W KATOLICKICH PLACÓWKACH WYCHOWAWCZYCH
„NASZ DOM”

WPROWADZENIE

W Liście do Rodzin z 2 lutego 1994 r. papież Jan Paweł II określa rodzinę jako drogę szczególną, jedyną i niepowtarzalną, po której człowiek idzie przez życie. Każda istota ludzka rodzinie zawdzięcza fakt bycia człowiekiem. Ona jest najodpowiedniejszą przestrzenią ludzkiego rozwoju¹. Rodzina zatem stanowi podstawowe środowisko dojrzewania człowieka. Od niej zaczyna się jego biografia i ona towarzyszy mu przez całe życie. Ona wywiera zasadniczy wpływ na zachowanie się jednostek, na stosunek do innych osób, świata wartości i do systemu norm². Miłość rodziców musi niejako zainicjować rozwój młodego człowieka. Jeżeli tego nie uczynią, jeżeli nie podtrzymają potomstwa ręką pełną ciepła i miłości, to wszelkie osobowe bogactwo nowego człowieka pozostanie w zarodku, jakby obumarłe, a z czasem stracone³.

Mgr MARIA CHRAPEK (imię zakonne – Agnieszka), Zgromadzenie Sióstr Św. Michała Archanioła, Mochnaczka Niżna 29, 33-380 Krynica; e-mail: achrapek@op.pl

¹ Por. J a n P a w e ł II, *List do Rodzin*, Rzym, 2 lutego 1994 r., w: J a n P a w e ł II, *Projekt życia. Wybór listów*, Kraków: Wydawnictwo eSPe 2006, s. 95-96.

² Por. D. O p o z d a, *Rodzina najcenniejszym dorobkiem ludzkości – aspekt psychopedagogiczny*, w: *W służbie rodziny*, red. R. Bieleń, Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie 2000, s. 133.

³ Por. J. W i l k, *Pedagogika rodziny, zagadnienia wybrane*, Lublin 2002, s. 7.

Dysfunkcja życia rodzinnego wywołuje zjawisko na wskroś niepożądane, wpływając destrukcyjnie szczególnie na dzieci⁴. W wyniku takiej sytuacji często trafiają one do placówek opiekuńczo-wychowawczych bądź – co współcześnie dzieje się najczęściej – do różnego typu rodzinnych form opieki, np. rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, lub kontaktowane są poprzez placówki opieki całkowitej z rodzinami zaprzyjaźnionymi.

Szczególnym rozmyślaniom poddać należy koncepcję wychowawczą błogosławionego ks. Bronisława Markiewicza, z uwagi na służebną funkcję wobec wychowanka dokonywaną w klimacie rodzinnym. Dla ks. Bronisława Markiewicza rodzina była wartością najbardziej istotną⁵. W sytuacji, gdy rodzina nie mogła wychowywać dziecka, ks. Markiewicz zalecał poszukiwanie rodziny zastępczej, a dopiero potem proponował wychowywanie w placówce opiekuńczej⁶. Cały okres dwudziestoletniej jego działalności pedagogicznej w Miejscu Piastowym był czasem kompensowania dzieciom sierocym braku rodziny. Brak miłości rodzicielskiej, która jest niezbędnym komponentem wychowania dziecka, w zakładach prowadzonych przez ks. Markiewicza musiał być zastąpiony wytworzeniem atmosfery rodzinnej. Dziecko brało udział we wszystkim, co stanowiło treść życia codziennego zakładu, uczestniczyło w radościach i smutkach, a żyjąc z najbliższymi, nabierało praktycznych umiejętności na przyszłość⁷.

Współcześnie założenia systemu wychowawczego ks. Bronisława Markiewicza realizowane są między innymi w Katolickich Placówkach Wychowawczych „Nasz Dom” (odtąd nazywanych zamiennie – placówkami „Nasz Dom”) kierowanych przez Zgromadzenie Sióstr św. Michała Archanioła. Zgromadzenie prowadzi w sześciu placówkach opiekę całkowitą nad dziećmi

---

⁴ Por. A. Ł u c z y ń s k i, *Dzieci w rodzinach zastępczych i dysfunkcyjnych*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008, s. 87.

⁵ Por. B. M a r k i e w i c z, *Główne zasady dobrego wychowania*, w: *Przewodnik dla wychowawców*, t. II, Miejsce Piastowe: Nakładem Towarzystwa „Powściągliwość i Praca” 1912, s. 258.

⁶ B. M a r k i e w i c z, *Obowiązki państwa względem opuszczonych dzieci*, w: *Przewodnik dla wychowawców*, t. I, Miejsce Piastowe: Nakładem Towarzystwa „Powściągliwość i Praca” 1911, s. 179.

⁷ Por. L. M u c h a, *Rola rodziny w religijnym wychowaniu dzieci i młodzieży w świetle pism i działalności Księdza Bronisława Markiewicza*, maszynopis pracy magisterskiej, Archiwum Zgromadzenia Sióstr św. Michała Archanioła, Miejsce Piastowe 2001, s. 14.

i młodzieżą potrzebującą pomocy. Są to placówki w Częstochowie, Jaśle, Miejscu Piastowym, Mochnacze, Warszawie-Gołąbkach oraz w Wiedźce⁸.

Wychowanie w Katolickich Placówkach Wychowawczych „Nasz Dom” charakteryzuje się troską o harmonijny rozwój dziecka na wszystkich płaszczyznach jego życia i próbą tworzenia środowiska optymalnie zbliżonego do rodziny, gdzie dziecko pozostaje w centrum uwagi i miłości opiekunów. Wychowując, przygotowuje się je do dorosłego życia, do radzenia sobie z trudnościami i do właściwego funkcjonowania w społeczeństwie oraz stworzenia przez nie dobrych rodzin.

W tym celu, od lipca 1994 r., zgromadzenie podjęło współpracę z bardzo liczną i zorganizowaną grupą rodzin zaprzyjaźnionych z Ropczyc i okolicznych miejscowości oraz na różne sposoby wspierało i wspiera trud wychowawczy tych rodzin. Rodziny zaprzyjaźnione są tym spoiwem społecznym, które poprzez udostępnienie własnego życia rodzinnego przyczyniają się do wskazania wychowankom Katolickich Placówek Wychowawczych „Nasz Dom” wzorca życia rodziny zdrowej.

W piętnastą rocznicę współpracy Zgromadzenie Sióstr św. Michała Archaniola z rodzinami zaprzyjaźnionymi podjęto badania naukowe nad rolą tych rodzin w procesie wychowania w Katolickich Placówkach Wychowawczych „Nasz Dom”⁹.

1. METODOLOGIA BADAŃ PODJĘTYCH DLA UKAZANIA ROLI RODZIN ZAPRZYJAŻNIONYCH

Warunkiem podejmowania badań naukowych jest odpowiednie sformułowanie problemu badawczego. Dla potrzeb niniejszej pracy podjęto problem badawczy o brzmieniu: „Jaki jest udział rodzin zaprzyjaźnionych w procesie wychowawczym w Katolickich Placówkach Wychowawczych «Nasz Dom»?” W pracy zastosowano metodę sondażu diagnostycznego. W ramach metody sondażu, jako podstawową technikę badawczą, wykorzystano ankietę. Natomiast jako narzędzia badawczego użyto kwestionariusza ankiety przygotowanego specjalnie na potrzeby tejże pracy.

---

⁸ Por. E. J a p o ł, *W służbie najuboższym, Zgromadzenie Sióstr św. Michała Archaniola*, Marki: Michalineum 2003, s. 237–244.

⁹ Por. M. C h r a p e k, *Rodzina zaprzyjaźniona jako forma uzupełniająca proces wychowawczy w Katolickich Placówkach Wychowawczych „Nasz Dom” Zgromadzenia Sióstr św. Michała Archaniola*, maszynopis pracy magisterskiej, Archiwum BU KUL, Lublin 2009.

Pytania ankietowe zostały skierowane do wszystkich rodzin zaprzyjaźnionych, które w 2008 r. zaprosiły do siebie dzieci na czas wakacji. W sumie w badaniach wzięło udział 47 rodzin zaprzyjaźnionych z terenu ropczycko-sędziszowskiego oraz dębickiego. Przy budowie kwestionariusza ankiety posłużono się materiałem z projektu programu wychowawczego przygotowanego dla Katolickich Placówek Wychowawczych „Nasz Dom”. Aby uzyskać całościowy obraz sytuacji, pakiet pytań otrzymały również wychowanki kontaktujące się z rodzinami zaprzyjaźnionymi. Pytania ankietowe zostały w taki sposób sprzężone tematycznie, aby opinia rodzin zaprzyjaźnionych w odniesieniu do wychowanek na dany temat mogła być skonfrontowana z opinią samych wychowanek o sobie.

Badania uwzględniały cały zakres aspektów, wskazujących na wewnętrzną formację wychowanek. Ks. Markiewicz bowiem przede wszystkim zwracał uwagę na przetwarzanie i uszlachetnianie wnętrza wychowanków. Nauczał: „Nie hamujcie samodzielności charakteru swoich dzieci, nie przytłumiajcie dzielnych porywów w samym zarodku [...] nie przeszkadzajcie, aby z dziecka wyrobił się człowiek. Tym sposobem wyrabiają się dzielne charaktery i silne wole, a jeden taki człowiek jest wart więcej od tysiąca ludzi biernych”¹⁰.

W badaniu dotyczącym roli rodzin zaprzyjaźnionych w wychowaniu poruszono następujące aspekty: aspekt wychowawczy, który można rozważać tylko przy poprawnie rozumianej uległości i posłuszeństwie; aspekt społeczny, który przygotowuje do życia w społeczeństwie, a więc bada zakres agresji mogącej się stać przyczyną poważnych konfliktów międzyludzkich, także poczucie skromności, które może być barierą lub udogodnieniem w procesie integracji. Równie w szerokim wymiarze rozpatrywany był aspekt psychiczny, pozwalający na zlokalizowanie przyczyn małomówności, wstydlivosti czy strachu. Kolejno – aspekt integrujący, kształtujący umiejętność rozmowy i określający zakres poświęcenia w kierunku innych osób; aspekt asystencji, czyli stałej obecności wychowawcy, uczący, jak ważna jest rozumna obecność człowieka w życiu drugiego człowieka. W jego równowadze ujęty był aspekt pedagogiczny, zdecydowanie uczący samodzielności, by uniknąć bezradności życiowej. Priorytetowy jest aspekt przystosowawczy do samodzielnego życia. W ramach tego aspektu ujęto odpowiednie przygotowanie do pracy, poprzez szeroko rozumiany rozwój umysłowy, duchowy i fizyczny. Aspekt adolescencji poruszono z uwagi na fakt, iż ma się do czynienia z rozwijającym się

---

¹⁰ B. M a r k i e w i c z, *Rozwój serca i umysłu dzieci, w: Przewodnik dla wychowawców*, t. II, s. 59.

młodym człowiekiem, a zatem ważna jest jego aktywność oraz powściągliwość mocno akcentowana w wychowaniu przez ks. Markiewicza. Wzięto pod uwagę również aspekt moralno-etyczny, kształtujący kręgosłup moralny młodego człowieka, określający jego poglądy i wszystko, na czym w przyszłości będzie opierał swoje przekonania. Poruszono tu przede wszystkim sprawę modlitwy i wiary, a na końcu poczucie sensu, bez którego nie można mieć motywacji do życia.

2. ROLA RODZIN ZAPRZYJAŻNIONYCH W ŚWIETLE PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

Jak wynika z przeprowadzonych badań, rodziny zaprzyjaźnione dają pozytywne świadectwo wzajemnej współpracy. Rodziny zaprzyjaźnione we wszystkich aspektach prac wychowawczych względem wychowanek placówek „Nasz Dom” potwierdzają słuszność działalności sióstr michalitek.

W aspekcie wychowawczym ujmującym uległość i posłuszeństwo, rodziny zaprzyjaźnione zauważają, że uległość dzieci pozostaje w granicach, w jakich powinna istnieć i nie jest odbierana przez nie jako przejaw lęku. Taki sam wymiar ma posłuszeństwo, które jest przejawem nie strachu, lecz dobrego wychowania. Nie występują przypadki patologii czy skrajności. Posłuszeństwo, jakim cechują się dzieci, jest refleksyjne, przez co przyczynić się może do pełnego rozwoju intelektualnego i emocjonalnego.

W ramach aspektu społecznego, rozpatrywanego przez pryzmat agresji i skromności, można stwierdzić, że wychowanki mogą swobodnie przekazywać własne opinie, co zapobiega agresji. Taka postawa może dobrze świadczyć o wychowaniu przez siostry michalitki, które potrafią rozwiązywać trudności wewnątrz grupy w taki sposób, że dzieci czują się zrozumiane. W relacjach między dziećmi a rodzinami zaprzyjaźnionymi można zaobserwować, że rodziny dobrze znają dzieci i niwelują agresywne ich zachowania. Dzieci nie mają powodu do okazywania agresji w życzliwym im środowisku. Tak samo jest w przypadku skromności, pojmowanej jako cecha dająca możliwość odpowiedniej oceny własnych możliwości. Należy podkreślić, iż rodziny mocno doceniają zaletę skromności dzieci.

Rozważając aspekt psychiczny biorący pod uwagę małomówność, wstydlivość i strach, zauważa się, że dzieci chętnie dzielą się własnymi spostrzeżeniami i czynnie biorą udział w życiu rodzin zaprzyjaźnionych. A jeśli nawet początkowo są zamknięte i małomówne, to życie na terenie placówki i u rodzin sprawia, że aktywizują się, a bariery nieśmiałości mijają. Wstydlivość

natomiast może być blokadą spowodowaną sytuacją, kiedy wychowanki nie znają ludzi, bądź nie znają tematu rozmowy. Rodziny zaprzyjaźnione sugerują pomoc w wypracowywaniu odwagi u dzieci. Strach z kolei może występować u dzieci z uwagi na traumatyczne wydarzenia, których doświadczyły we własnym życiu. Obecnie nie ma w ich życiu takich osób, których by się bały. Rodziny zaprzyjaźnione w krótkim czasie efektywnie rozpoznają postawy dzieci, redukują ich strach, usuwają małomówność i wstydlivość.

Aspekt integrujący, który zawiera w sobie umiejętność rozmowy i poświęcenie, wskazuje, że wychowanki mają zdolność nawiązywania kontaktów. Oznaczają się w tej kwestii dużym zaufaniem do ludzi i odczuwają wielką potrzebę rozmowy. Rodziny zaprzyjaźnione, obserwując zachowania dzieci, spostrzegają umiejętność komunikowania się wychowanek z otoczeniem, jak również doceniają ich chęć poświęcenia. Utrzymują jednak, że na drodze zdobywania tych sprawności wychowanki potrzebują wsparcia ze strony osób za nie odpowiedzialnych.

Aspekt asystencji jest priorytetem w markiewiczowskim systemie wychowawczym. Wychowanie dokonuje się przez obecność ludzi dorosłych przy osobach małoletnich. Asystencja zarówno wychowawców w placówce „Nasz Dom”, jak i rodzin zaprzyjaźnionych wypełnia czas wolny od zajęć szkolnych, daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa, jednak nie stanowi dla nich obciążenia.

Aspekt pedagogiczny zawierający cechę samodzielności wykazuje, iż osiągnięcie tej zalety jest stosunkowo trudne dla wychowanek. Dzieci jednak pragną wykazać się pełną inwencją tam, gdzie potrafią coś zrobić. Rodziny zaprzyjaźnione bardzo dobrze znają dzieci i twierdzą, że są jak na własny wiek bardzo samodzielne, co jest wykładnikiem skuteczności prowadzonego procesu wychowawczego.

Wychowanki bardzo chętnie angażują się do pracy, mając świadomość przygotowywania się przez to do samodzielnego życia. Wiedzą, że praca nadaje życiu konkretną treść, że przez pracę opanowuje się umiejętności potrzebne w życiu i że jest ona w stanie uszlachetnić człowieka. Wychowanki wiedzą, że podejmowany trud wszelkiego rodzaju pracy jest konieczny, by móc sobie poradzić w życiu i żyć w zgodzie z innymi ludźmi. Rodziny natomiast zauważają u wychowanek spadek aktywności przy podejmowaniu pracy i wskazują potrzebę odpowiedniego przygotowania ich do niej poprzez szeroko rozumiany rozwój umysłowy, duchowy i fizyczny.

Aspekt adolescencji ujmuje cechy aktywności i powściągliwości wychowanek. Aktywność dzieci z natury jest bardzo wysoka i prowadzi do wszelkiego rodzaju pomocy innym ludziom. W placówce „Nasz Dom” ich goto-

wość do aktywnej pomocy jest duża. Natomiast rodziny zaprzyjaźnione uważają, przy dużej aktywności dzieci, obniżenie ich gotowości do pomocy, sugerując konieczność zachęty dzieci do mobilizacji w tym kierunku. W kwestii powściągliwości wychowanki wykazują również znaczne umiejętności, jak: panowanie nad sobą w stanach zdenerwowania, umiejętność odmówienia sobie przyjemności dla wznioślejszych celów. Minusem jednak jest brak powściągliwości w obmowach innych czy natarczywym narzucaniu się grupie. Rodziny zaprzyjaźnione mają w tej sprawie o wychowankach znacznie lepsze zdanie, aniżeli one same o sobie. Uważają, że proces wychowawczy w kwestii powściągliwości zmierza w dobrą stronę.

Aspekt moralno-etyczny zawierający temat modlitwy i poczucia sensu wskazuje, że wychowanki więcej o modlitwie potrafią powiedzieć siostrom wychowawczyniom aniżeli rodzinom zaprzyjaźnionym. Niemniej rodziny widzą bardzo wysokie zaangażowanie w życie duchowe wychowanek, to jest ich udział we mszy św., przystępowanie do sakramentów świętych i świadomą decyzję wiary. Wychowanki sądzą też, iż znają sens swoich zajęć i cenią tych, którzy mają życiowy cel i do niego dążą. Same bardzo często poszukują celu i sensu swojej życiowej drogi. Opinie rodzin zaprzyjaźnionych są nieomalże odbiciem wypowiedzi wychowanek. Znaczy to, że obserwują i doceniają wychowanki w ich poszukiwaniach celu życia, a także ich postawę refleksji nad sensem życiowych dążeń.

Synteza otrzymanych wyników z analizy ankiet wskazała, iż rodziny zaprzyjaźnione pełnią uzupełniającą rolę procesu wychowawczego prowadzonego w Katolickich Placówkach Wychowawczych „Nasz Dom” Zgromadzenia Sióstr św. Michała Archanioła.

Przeprowadzone badania oraz analiza wyników umożliwiły sformułowanie wniosku ogólnego o treści:

– Idea włączenia się rodzin zaprzyjaźnionych w proces wychowawczy realizowany przez siostry michalinki przynosi bardzo dobre efekty.

Analiza badań przyczyniła się również do sformułowania następujących wniosków szczegółowych:

– Rodziny zaprzyjaźnione we wszystkich aspektach prac wychowawczych względem wychowanek placówek „Nasz Dom” potwierdzają słuszność i potrzebę działalności sióstr michalitek. Ze strony zgromadzenia należy zabiegać o zwiększenie liczby rodzin chętnych do współpracy.

– Ponieważ z opinii rodzin zaprzyjaźnionych wynika, że uległość i posłuszeństwo dzieci pozostaje w granicach, w jakich powinna istnieć, należy przy różnych okazjach ukazywać rodzinom zaprzyjaźnionym, iż poprzez kon-

takt z dziećmi przyczyniają się do umacniania w nich pozytywnych stron uległości i posłuszeństwa, które prowadzić mogą do pełniejszego rozwoju intelektualnego i emocjonalnego dziecka.

– Ponieważ rodziny zaprzyjaźnione zgodnie uważają, że wychowanki mają szansę swobodnego przekazywania własnych opinii, przez co nie występuje u nich zjawisko agresji, a także doceniają zaletę skromności dzieci, należy wzmacniać przekonanie rodzin o słuszności takiego postępowania w czasie spotkań organizowanych dla nich w związku z przyjmowaniem dzieci.

– Rodziny zauważają, że dzieci chętnie dzielą się własnymi spostrzeżeniami i czynnie biorą udział w ich życiu rodzinnym, a jeśli nawet są początkowo zamknięte, małowówne i napełnione lękiem, to spotkania u rodzin sprawiają, że ich nieśmiałość mija. Ze względu na te obserwacje należy zachęcać rodziny do jeszcze większej integracji dzieci z ich życiem, poprzez zapraszanie wychowanek na różnego typu wewnętrzne uroczystości rodzinne.

– Rodziny zaprzyjaźnione wskazują, że wychowanki mają dobrze ukształtowaną umiejętność nawiązywania kontaktów. Odnaczają się w tej kwestii dużym zaufaniem do ludzi i wielką potrzebą rozmowy, stąd sugeruje się w przyszłości umożliwianie kontaktów dzieci z ich rówieśnikami zamieszkującymi w sąsiedztwie rodzin lub w domach ich krewnych.

– Ponieważ asystencja rodzin zaprzyjaźnionych daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa, a przy tym nie jest dla nich obciążeniem, stąd pochwała się dążenie rodzin zaprzyjaźnionych i zachęca do częstego kontaktu z dziećmi, zarówno na terenie placówki „Nasz Dom”, jak i na terenie ich własnych domów.

– Rodziny zaprzyjaźnione zauważają, że samodzielność jest czymś trudnym dla wychowanek. Dzieci jednak bardzo pragną wykazać się tym, co potrafią zrobić, dlatego należy proponować rodzinom, by w przyszłości stwarzały sytuacje, w których dzieci będą mogły się wykazać inwencją twórczą i samodzielnością w działaniu.

– Ponieważ rodziny zaprzyjaźnione dostrzegają u wychowanek spadek gotowości do pracy oraz widzą potrzebę ich odpowiedniego przygotowania do niej pod tym względem, należałoby sugerować, aby przy każdej nadarzącej się okazji wzmacniały w dzieciach rozumienie sensu pracy i przysposabiały je do wykonywania różnych zajęć.

– Rodziny zaprzyjaźnione uzupełniają aspekt adolescencji w wymiarze aktywności i powściągliwości dzieci poprzez własne obserwacje. Przy spotkaniach inspektorki, dyrektorek czy wychowawczyń z rodzinami zaprzyjaź-

nionymi należy utwierdzać w nich przekonanie o konieczności wychowania dzieci w powściągliwości i do właściwego podejścia do pomocy.

– Rodziny zaprzyjaźnione widzą wysokie zaangażowanie wychowanek w życie duchowe, a także ich poszukiwania sensu życia. Wypada wzmocnić w rodzinach zaprzyjaźnionych przekonanie o wartości życia modlitwy u dzieci od najmłodszego wieku i zachęcić do włączenia się w ich postawę refleksji nad sensem życiowych dążeń.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, współpraca placówek „Nasz Dom” z rodzinami zaprzyjaźnionymi przynosi pozytywne rezultaty. Rodziny zaprzyjaźnione stają się integralną częścią procesu wychowawczego, uzupełniając go o własne spostrzeżenia dotyczące osobowego rozwoju wychowanek, a przede wszystkim aktywnie włączając się w jego realizację. Wyniki badań wykazały, że rodziny zaprzyjaźnione przyznają słuszność działaniom wychowawczym sióstr michalitek.

Udział rodzin zaprzyjaźnionych w tym procesie nie jest epizodem w życiu dzieci, lecz niejednokrotnie staje się dla nich momentem zwrotnym. Pokazuje wychowankom bezinteresowne zaangażowanie obcych ludzi w ich własne życie po to, by uczynić je bardziej sensownym, przekonać, że są ludzie, którzy je akceptują i chcą z nimi owocnej współpracy. Rodzina zaprzyjaźniona jest dla dziecka przykładem zgody, wzajemnych dobrych relacji i przede wszystkim bezinteresownego poświęcenia i umiejętności otwierania się na drugiego człowieka.

Rodziny nie oczekują na wdzięczność dzieci, ale w efekcie zyskują w nich wiernych przyjaciół. W wielu przypadkach rodziny zaprzyjaźnione same również doświadczają poprzez kontakt z dziećmi nowej i bogatszej wiedzy na temat życia.

Dzieci natomiast rozwijają się i formują wewnątrznie. Uczą się duchowej integracji, przygotowują się do samodzielności przez szeroko rozumianą pracę i właściwie praktykowaną powściągliwość. Wychowanki nabywają umiejętności społecznych oraz kształtują kręgosłup moralny w wierności Bożym przykazaniom. Poprzez udział w życiu rodzin zaprzyjaźnionych wypracowują wizję swojej przyszłej rodziny.

ZAKOŃCZENIE

W społeczeństwie XXI wieku, kiedy media mówią o globalnej niewrażliwości społecznej i wyobcowaniu ludzi, pojawiają się rodziny, które deklarują

dobrowolną pomoc w wychowaniu obcych im dzieci. Jest to bardzo pozytywne zjawisko w sytuacji, gdy wiele polskich rodzin ulega rozpadowi. Rodziny zaprzyjaźnione, jak prezentują powyższe badania, wspomagają osobowy rozwój dzieci potrzebujących pomocy, uzupełniając go o własne spostrzeżenia, nadto zdolne są bezinteresownie dzielić się z nimi duchowymi i materialnymi dobrami własnego domu.

W obliczu takiego zjawiska społecznego wypada w sposób szczególny nagłaśniać integrowanie się różnych rodzin w dziele charytatywnego niesienia pomocy dzieciom. Ponieważ wiele miejsca poświęca się współcześnie różnym inicjatywom społecznym, warto również mówić o tej, która dotyczy rodzin zaprzyjaźnionych.

Sposób włączania się rodzin zaprzyjaźnionych w proces wychowawczy w Katolickich Placówkach Wychowawczych „Nasz Dom” jest stosunkowo nowym zjawiskiem w polskiej rzeczywistości i przynosi nader pozytywne wyniki, warte dalszych badań prowadzonych na szerszą skalę. Problematyka ta wyraźnie wpisuje się w teorię i praktykę pedagogiczną na styku szczególnie dwóch subdyscyplin: pedagogiki rodziny i pedagogiki opiekuńczej.

Współpraca Katolickich Placówek Wychowawczych „Nasz Dom” Zgromadzenia Sióstr św. Michała Archanioła z rodzinami zaprzyjaźnionymi stanowi mocny fundament dla właściwych postaw społecznych ich wychowanek, które w przyszłości prawdopodobnie również będą otwarte na potrzeby innych. O nich to błogosławiony ks. Bronisław Markiewicz mówił: „[...] młodzież wychowana i wyuczona cnót, to dobra i świetlana przeszłość narodu”¹¹.

BIBLIOGRAFIA

- Chrapiek M.: Rodzina zaprzyjaźniona jako forma uzupełniająca proces wychowawczy w Katolickich Placówkach Wychowawczych „Nasz Dom” Zgromadzenia Sióstr św. Michała Archanioła, maszynopis pracy magisterskiej, Archiwum BU KUL, Lublin 2009.
- Jan Paweł II: List do Rodzin, Rzym, 2 lutego 1994 r., w: Jan Paweł II, Projekt życia. Wybór listów, Kraków: Wydawnictwo eSPe 2006.

---

¹¹ B. Markiewicz, *Zawodowe kształcenie, w: Przewodnik dla wychowawców*, t. I, s. 226.

- J a p o ł E.: W służbie najuboższym. Zgromadzenie Sióstr św. Michała Archanioła, Marki: Michalineum 2003.
- Ł u c z y ń s k i A.: Dzieci w rodzinach zastępczych i dysfunkcyjnych, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.
- M a r k i e w i c z B.: Główne zasady dobrego wychowania, w: Przewodnik dla wychowawców, t. II, Miejsce Piastowe: Nakładem Towarzystwa „Powściągliwość i Praca” 1912, s. 257-266.
- M a r k i e w i c z B.: Obowiązki państwa względem opuszczonych dzieci, w: Przewodnik dla wychowawców, t. I, Miejsce Piastowe: Nakładem Towarzystwa „Powściągliwość i Praca” 1911, s. 176-185.
- M a r k i e w i c z B.: Rozwój serca i umysłu dzieci, w: Przewodnik dla wychowawców, t. II, Miejsce Piastowe: Nakładem Towarzystwa „Powściągliwość i Praca” 1912, s. 54-64.
- M a r k i e w i c z B.: Zawodowe kształcenie, w: Przewodnik dla wychowawców, t. I, Miejsce Piastowe: Nakładem Towarzystwa „Powściągliwość i Praca” 1911, s. 222-229.
- M u c h a L.: Rola rodziny w religijnym wychowaniu dzieci i młodzieży w świetle pism i działalności Księdza Bronisława Markiewicza, maszynopis pracy magisterskiej, Archiwum Zgromadzenia Sióstr św. Michała Archanioła, Miejsce Piastowe 2001.
- O p o z d a D.: Rodzina najcenniejszym dorobkiem ludzkości – aspekt psychopedagogiczny, w: W służbie rodziny, red. R. Bieleń, Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie 2000, s. 129-139.
- W i l k J.: Pedagogika rodziny, zagadnienia wybrane, Lublin 2002.

THE ROLE OF FRIENDLY FAMILIES
IN THE EDUCATION PROCESS
IN CATHOLIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS
“NASZ DOM” (“OUR HOME”)

S u m m a r y

The family is the fundamental environment in which a man grows up. Dysfunction and pathology of family life have a destructive effect on children. For Rev. Bronisław Markiewicz, a great pedagogue taking care of deserted children the family was a value that he considered the most significant in his educational work. His protective-educational activity aimed at compensating orphans for the lack of the family.

At present the guidelines of the educational system set by Rev. Bronisław Markiewicz are realized in the “Nasz Dom” Catholic educational institutions run by the Order of Sisters of St Michael the Archangel. In order to prepare the children better to live in the family, starting from July 1994 the Order cooperates with a numerous and well organized group of friendly families from Ropczyce and surrounding places.

On the fifteenth anniversary of the start of the cooperation, studies were undertaken on the role of these families in the educational process in the “Nasz Dom” Catholic educational institutions. The studies involved a broad range of aspects pointing to the inner formation of the girls living in the institutions.

As the results of the studies show, the cooperation of the “Nasz Dom” institutions with friendly families gives very good results. The friendly families become an integral part of the educational process, complementing it with their own observations concerning the girls’ personal development, and first of all, they actively join the process.

The issue clearly becomes part of the pedagogical theory and practice, particularly at the meeting point of two sub-disciplines: pedagogy of the family and tutelary pedagogy.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: rodzina zaprzyjaźniona, system wychowawczy ks. Bronisława Markiewicza, aspekty wychowawcze.

Key words: friendly family, Rev. Bronisław Markiewicz’s educational system, educational aspects.